

transparant

EDITORIAAL

Dagelijks brood

In het editoriaal van deze 'vakantietransparant' wil ik enkele denkpistes meegeven die mij de afgelopen weken bijgebleven zijn. Overwegingen die je in de luwte van een warme dag kan laten nawerken en die in een creatief vernieuwende geest tot zomerse bloei kunnen komen.

"Gesprekken met mijn dode god" is de titel van een recent boek van Geert van Istendael, waarin hij vertelt over zijn vader, August van Istendael. Hij was een groot vakbondsmans, maar ook een groot katholiek en een van de eerste leken die toegang kregen tot het Tweede Vaticaans Concilie. Enkele uittreksels gaan over de leken.

'De Kerk kan de stem van de leek niet missen, want de Kerk ziet niet meer wat er in de wereld aan de gang is.'

'Jullie theologen, zijn als molenaars. Jullie malen de woorden van de Bijbel en van de traditie tot er geen zemelen meer in zitten en geen vuiltjes, tot ze mooie, zuiver witte bloem zijn geworden, zo zuiver mogelijk, zo dicht mogelijk bij God. Maar wij, leken, wij zijn de bakkers. Wij staan ons in het zweet te werken. Wij mengen de bloem. Wij doen er het zout bij van ons verstand, het vet van onze zinnelijkheid, het water van de traagheid, de gist van de geest, en dan kneden wij met onze blote handen, en dan wordt dat mengsel, dat deeg, blootgesteld aan het vuur van ons dagelijkse leven. Na die zware beproeving herkennen jullie, theologen, jullie bloem niet meer. Jammerend vragen jullie: waar is onze bloem toch gebleven? Je zult ze nooit meer vinden. Maar het voordeel is, dat jullie bloem nu eetbaar is geworden, ze is omgevormd tot brood, dagelijks brood, niet zomaar de waarheid, abstract, los van het leven, maar geïncarneerde waarheid.'

Dr. Hermann Häring was van 1999 tot aan zijn emeritaat hoogleraar wetenschapstheorie en theologie aan de universiteit van Nijmegen. Onderstaande overwegingen komen uit een conferentie die hij heeft uitgesproken op het Mariënborg/GOP congres in Utrecht op 16 oktober 2010.

Hij vraagt zich af of wij, kinderen van het Concilie, goed hebben gereageerd. Misschien hebben wij de echte weerstand niet aangedurfd. 'Kleine tekenen van kritiek werden gevierd als heldhaftige daden. De eindeloze behoefte aan harmoniemodellen van katholieke christenen heeft ons gedwongen tot halve oplossingen, tot nostalgie en masochistisch zelfbeklag.'

'Maar ondanks alle ellende en nederlagen is er het verhaal van een vernieuwde kerk, een 'verborgen kerk' ook... Reeds lang heeft deze verborgen kerk de katholieke structuurvraagstukken in termen van gelijkheid en democratie geformuleerd, de scheidingen tussen kerken heeft zij omgevormd tot interne familie-Verhoudingen, zij heeft met andere religies actieve vriendschap gesloten en zij heeft bovendien de seculiere maatschappij geaccepteerd, hoewel die tevens een maatschappij is van de nieuwe goden. Het is het verhaal van een kerk die de cocon van de middeleeuwen geleidelijk van zich afstroopt, zonder veel opzien achter zich laat en zich begeeft naar een nieuwe situatie. Nauwkeurig bekeken betekent deze weg geen ontroeven aan de katholieke identiteit, maar een terugkeer naar haar wezen. We stropen slechts beknellingen af, die hun legitimiteit reeds lang hebben verloren. Niet wij, maar de heren van de oude cocons hebben de bewijlslast.'

Verder geeft hij aan dat we nieuwe vormen van liturgie kunnen vieren. 'Want de gemeente staat, om een beeldspraak te gebruiken, aan de wieg van de eucharistie. Zij is en blijft ervoor verantwoordelijk... Primair leeft deze viering door de Geest die geschonken is aan deze gemeenschap. Wanneer een gemeenschap dus in naam van Christus bij elkaar komt, is Jezus midden onder hen. Als je redeneert vanuit de oerchristelijke situatie, dan kan de Eucharistie overal plaats vinden waar christenvrouwen en mannen - zoals het in de Didaché heet - samenkomen: zoals het uitgestrooide graan wordt tot het ene brood. Deze bijeenkomst, deze lokale

gemeenschap is de kern, van waaruit deze centrale viering leeft.'

En tenslotte, 'een vernieuwing leeft van een nauwkeurige voorstelling van wat precies behoort tot de taken en bevoegdheden van een gemeenschap van gedoopten. Dit kan niet abstract, maar telkens uitsluitend in concrete contexten beschreven worden.'

Begin juni was ik in Freising waar voorzitters van verschillende Europese lekenfora samenkamen om het Europees Lekenforum van 2012 voor te bereiden.

Daar klonk de grote gemeenschappelijke zorg om de kerk van vandaag en morgen en om leken een stem te geven waardoor ze gehoord worden binnen de kerk en in de samenleving. Volgend jaar is het vijftig jaar geleden dat het Tweede Vaticaans Concilie startte. Dit zal zeker een belangrijk uitgangspunt zijn bij onze volgende ontmoeting. Ook wij stelden ons de vraag of wij de verwachtingen van Vaticanum II hebben ingevuld. Hoe staan jongeren er tegenover? Wat moeten de volgende generaties waarmaken? Andere invalshoeken zijn: religieuze vrijheid, onze relatie met andere godsdiensten, de rol van de kerk in de maatschappij. Zoals ook Häring aangeeft, willen we komen tot duidelijke strategieën en actieplannen. Het bleek al gauw dat we elkaar op Europees niveau kunnen ondersteunen en versterken. Meer intensieve en effectieve contacten zullen daar zeker uit groeien.

Het waren rijke en inspirerende ontmoetingen, waar we de Geest en het vuur van Pinksteren mochten ervaren.

Josian Caproens
Voorzitter

IPB-Transparant - Jaargang 14, nr. 4 - Juli 2011 -
Driemaandelijkse tijdschrift van het Interdio-
cesaan Pastoraal Beraad - Guimardstraat 1 -
1040 Brussel - Tel. 02/509 96 87 -
Fax 02/509 96 09 - E-mail ipb@interdio.be -
Website: www.ipbsite.be - Rek. 784-5832889-14
- IBAN: BE 94 784583288914 - BIC: GKCCBEBB,
Verantwoordelijke uitgever: Josian Caproens
Afdruktentoon: Brussel 4 - met dank aan OEVER

Kinderen en jongeren in armoede

Zaterdagvoormiddag 21 mei kwam het IPB-Forum samen om zich te beraden over het thema armoede en hoe we daar als geloofsge-meenschap concreet kunnen mee omgaan. De invalshoek was die van kinderen en jongeren. *(Meer info op www.ipbsite.be)*

Bijbelse achtergrond van armoedebestrijding

Met het bekende refrein 'Voor kleine mensen is Hij bereikbaar' zongen we het Forum in. God staat inderdaad in de Bijbelse geschiedenis aan de kant van de kleinen en de armen. En Hij roept ons op om hetzelfde te doen. Met twee passages uit de Schrift illustreerde Carine Devogelaere dat. In Leviticus 25,35-42 klinkt het: 'Laat je zuster en broeder niet verarmen naast jou, maar steek je hand uit en help ze overeind, opdat jullie niet uit elkaars en Gods genade vallen.' De joodse tijdsindeling is opgebouwd rond het getal 7. Er is de sabbat en het sabbatjaar en na 7x7 jaar wordt het jubeljaar gevierd. In dat jaar worden alle schulden kwijtgescholden en krijgen mensen hun oorspronkelijke bezittingen terug. Wie zich verkocht had als dienaar of slaaf, herwint zijn vrijheid. Velen beweren dat dit waarschijnlijk nooit is toegepast maar zelfs dan mag het ons als visioen

uitdagen en creatief maken. Hoe ver kunnen we gaan om schulden kwijt te schelden? Zijn we bereid om de rente op leningen voor mensen die in armoede leven laag te houden? Hoe behandelen we mensen in loonarbeid die hard moeten werken terwijl de winst hen niet ten goede komt?

Dat er een diepe kloof gaapt tussen de wereld van de rijken en de middenklasse en die van de armen, werd scherp gesteld via het verhaal van Lazarus en de rijke vrek. De rijke kent de wereld van de arme niet. Hij heeft er niet mee te maken. Niet voor niets nodigde bisschop Schruers uit om te zorgen dat je een arme tot vriend hebt. Carine eindigde met enkele vragen uit de brochure 'Diaconie in het leven van de parochies' (bisschoppelijke commissie Diaconie 2007). 'Wanneer en hoe komen we in contact met de armen? Waar zijn de armen en de kansengroepen aanwezig in ons parochiaal leven?' (p.25-26)

Maak er spel van

Griet Peters stelde het gezamenlijke jaarthema 2011-2012 van de Vlaamse jeugdbewegingen en enkele jongerenorganisaties voor. Zij zullen samen 'spel maken van armoede' en een brede sensibilisering op gang brengen bij kinderen en jongeren maar ook bij leiding en beleidsmensen. Drempels die er zijn, moeten weggewerkt worden en de manier van werken zal soms moeten aangepast worden. In de eigen werking vraagt het een voortdurende aandacht om kinderen in armoede kansen te geven om volop mee te doen.

Aanvullend gaf Wim Collin van het Netwerk voor Pastoraal met Jongeren ons al een voorsmaakje van een website die eind augustus online zal gaan. De zingevingverantwoordelijken en proosten hebben bij het jaarthema een eigen jeugdpastoraal project uitgewerkt. Onder de naam www.warmvoorarm.be zal materiaal beschikbaar zijn om met kinderen en jongeren na te denken en te bezinnen over het thema. Getuigenissen, quiz, spelen, zelfs poppenkast voor de kleinsten zullen er te vinden zijn.

Gelijke onderwijskansen in het basisonderwijs

Lieve Machiels belichtte het gelijke onderwijskansen beleid in het basisonderwijs en bracht de situatie van kinderen in armoede tot leven. Leerkrachten kennen die wereld te weinig en houden er daardoor niet altijd rekening mee. Ze zijn zich nog te weinig bewust van de gevolgen voor de schoolse ontwikkeling. Zo zijn kinderen die in armoede opgroeien, minder vertrouwd met de schooltaal en worden ze thuis niet altijd gesteund in het studeren. Hun kennis van de wereld is vaak beperkt: ze komen meestal niet in de bibliotheek, kijken niet naar het nieuws op TV en maken geen buitenlandse reizen. In een klasgroep worden ze minder gevraagd voor verjaardagsfeestjes, voor groepswork of om samen te zitten in de schoolrefter.

Dorothee Sölle tot de Kirchentag in 1985:

"De sociale wetten zijn noodzakelijke stappen om uit de oorlogstoestand tussen armen en rijken te komen, waarin wij vandaag leven, internationaal en steeds meer mondiaal.

Als jullie te horen krijgen: "Dat is utopisch! Dat is nog nooit gebeurd!" geeft dan het antwoord met de bijbel: "Gij zult de sabbat heiligen en het bevrijdingsjaar!"

In de Spreuken van Salomo staat: "Een volk zonder visioen gaat te gronde". Het is een vorm van zelfverminking als wij onze verlangens en verwachtingen niet eens meer durven denken wanneer we ze niet in detail kunnen beschrijven, wanneer we ze niet politiek en economisch in termen van sociale wetten uiteen kunnen zetten."

1 kind op 5 groeit in België in armoede op

Wist je dat:

- ... één op drie eenoudergezinnen in armoede leeft?
- ... je 80% kans hebt om in armoede op te groeien als je ouders niet werken?
- ... 15-jarigen uit een arm gezin vijf keer meer kans hebben om te blijven zitten op school dan rijkere leeftijdsgenoten?
- ... één kind op zes in een huis woont met minstens één ernstig probleem: een lekend dak, schimmels, vocht of rottende ramen en deuren?
- ... één op drie mensen met een leefloon jonger is dan 25?
- ... in België 1 kind op 10 in een gezin leeft waar niemand betaald werk heeft?
- ... in Brussel dit zelfs 1 kind op 4 is?

Omdat leerkrachten zich daarvan niet altijd bewust zijn, kunnen ze er ook niet op de gepaste manier op inspelen. De kinderen worden beoordeeld met de eigen opvattingen en normen en blijken daaraan niet te beantwoorden. Vaak zijn ze niet de gemakkelijkste leerlingen en ook hun ouders maken het leerkrachten niet gemakkelijk.

Spiritualiteit komt in beeld op het moment dat leerkrachten zich verantwoordelijk voelen voor deze doelgroep en die verantwoordelijkheid ook opnemen in hun doen en laten. Het is een ethische keuze en een gezamenlijke opdracht in het katholiek onderwijs.

Welzijnsschakels

Diederik Janssens sprak vanuit de ervaring van Welzijnsschakels. Dit is een vereniging met 130 lokale vrijwilligersgroepen bestaande uit mensen met en zonder armoede-ervaring. Mensen in armoede hopen dat hun kinderen het beter zullen hebben dan zij. Voor velen kan dit waar worden als ze opgenomen worden in de sociale netwerken waar middenklasgezinnen bijna automatisch toe behoren. We moeten de gangbare normen van onze samenleving durven in vraag stellen en durven ingaan tegen te dure consumptiepatronen van bijvoorbeeld feestjes of vakanties. In groepen of organisaties moeten we uitsluiting leren zien en doorprikken. Zo kunnen we de bestaande drempels wegwerken en aan iedereen de kans geven ten volle te participeren. Dat

vraagt de nodige creativiteit. Een klasweekend kan misschien ook op school doorgaan zodat de kosten beperkt blijven. Ouders komen misschien wel naar een ouderavond als ze dat samen met een ander ouderpaar kunnen doen. Vriendschap onder gezinnen uit verschillende maatschappelijke context leidt tot wederzijds leren en tot groter respect voor elkaar.

En verder...

In de groepsgesprekken nadien, werden de deelnemers gevraagd om eigen ervaringen te delen. De vragen voor dit gesprek zijn tegelijk een oproep aan alle gelovigen. Hoe komen we de (vaak onzichtbare) mensen in armoede op het spoor? Hoe kunnen we hen betrekken in onze organisatie, beweging, parochie? Op welke manier kunnen we opkomen voor hen om hun situatie te verbeteren? Armoede als substantief is een abstract woord tot het een gezicht krijgt in concrete mensen. Netwerken en vriendschap sluiten over de kloof tussen arm en rijk heen, is een uitdaging voor al wie wil meewerken aan de toekomst. De jeugd geeft ons daarin het voorbeeld met hun gezamenlijk initiatief.

Carine Devogelaere

Het is in de concrete ontmoeting met armen dat het hart geraakt wordt en dat we nederig worden, dat er wisselwerking ontstaat, dat armen vaak onze leermeesters worden (bv. in gastvrijheid, onderlinge solidariteit), dat we groeien in een houding die toelaat armen volwaardig in onze werking te betrekken.

Zinspeling in het spoor van Don Bosco

Wim, wie ben je en hoe kom je op het IPB terecht?

Mijn naam is Wim Collin. Ik ben Salesiaan van Don Bosco, vijf jaar geleden werd ik door Mgr. Van Looy priester gewijd nadat ik mijn filosofie, maatschappelijk werk en theologie had afgewerkt. Daarna hebben mijn oversten mij nog twee jaar Teologia Spirituale laten bijsonderen in Rome. Sinds mijn terugkomst werk ik als stafmedewerker Zinspeling, in gewone mensentaal jeugdpastoraal, bij Jeugddienst Don Bosco vzw in Heverlee. Het is op die manier dat ik bij het IPB ben verzeild geraakt.

Waarvoor staat die Jeugddienst Don Bosco?

De Jeugddienst is één van de sectoren waarin de Salesianen van Don Bosco in Vlaanderen actief zijn. Overbekend in het Vlaamse land zijn uiteraard de scholen, het hele gamma van deeltijds onderwijs tot en met colleges. Andere sectoren zijn Jeugdzorg Vlaanderen of de Bijzondere Jeugdzorg en de parochies. Jeugddienst Don Bosco is een vierde grote sector die te maken heeft met de 'vrije tijd' van de jongeren.

Hij is méér dan vijftig jaar geleden ontstaan als kadervormingsinstituut voor de monitoren en hoofdanimatoren van de Don Bosco Speelpleinen. De Jeugddienst groeide van zuivere kadervorming uit tot een veelzijdige organisatie die actief is zowel op binnenlands als buitenlands vlak. Zo zijn er nog steeds de cursussen voor animatoren, hoofdanimatoren en instructeurs, maar ook kampen voor alle leeftijds categorieën. De dienst ondersteunt speelpleinen, geeft vormingssessies op maat en zendt heel wat vrijwilligers naar het buitenland om bijvoorbeeld in Congo samen met hoofdanimatoren cursussen op te zetten voor de animatoren.

De Jeugddienst wil bereiken dat jonge mensen zich op vrijwillige manier plezierig engageren. Dat ze zich inzetten voor iets of iemand, dat ze daar iets uit leren, iets van opsteken en dat ze daar ook nog plezier aan beleven. En wij doen dat in het spoor van Don Bosco.

En wat is jouw taak dan binnen die Jeugddienst?

Met de kerntaak zinspeling zijn we eigenlijk actief op drie grote domeinen. Het eerste grote domein is eigenlijk een beetje een buitenbeentje. Met een aantal stafmedewerkers verzorgen wij vooral tijdens de eerste twee trimesters van het schooljaar heel wat schoolbezoeksdagen voor allerlei scholen. Wij proberen op een jonge, dynamische en creatieve wijze jongeren te laten stilstaan bij zichzelf, de anderen en de Andere. Naast deze bezinningsdagen zijn de inhoudelijke activiteiten een tweede domein. We hebben bijvoorbeeld een eigen voorprogramma voor de Wereldjongerendagen, we gaan elk jaar een aantal keer met heel wat jongeren naar Turijn (de stad waar Don Bosco zijn werk begon), organiseren weekends, vieringen... Een derde en niet onbelangrijk domein is de ondersteuning van onze vrijwilligers op Don Bosco-vlak.

Wat bedoel je daarmee?

Sinds een paar jaar werkt de Jeugddienst heel bewust aan haar 'Don Bosco-gehalte'. Dat wil zeggen dat we de mensen die bij ons werken, maar ook die zich als vrijwilliger bij ons inzetten op allerlei wijzen de typische Don Bosco stijl aanleren. We houden vast bijvoorbeeld aan het dagelijkse avondwoordje en de wekelijkse bezinning op elke activiteit van de jeugddienst. Samen met de vrijwilligers bereiden wij deze momenten voor. We ontwik-

kelden ook de Koffer. Dat is een hele koffer vol materiaal, gaande van de kaarsen en de doeken om een stille ruimte in te richten, tot een handleiding van hoe de jongeren op de speelpleinen een bezinning in elkaar moeten steken, tot en met de rustige achtergrondmuziek, een Bijbel, verhalen over Don Bosco... De Koffer heeft ook een digitaal luik waar onze vrijwilligers regelmatig nieuwe ideeën en suggesties kunnen vinden om aan Don Bosco te werken in hun organisatie. Deze zomer gaan we op alle speelpleinen langs om het Don Bosco gehalte te meten en waar te nemen. Een beetje een studie over hoe Don Bosco werkelijkheid wordt hier in Vlaanderen.

Jullie bouwden ook mee aan de website warmvoorarm.be

Ja, met het Netwerk voor Pastoraal voor Jongeren, een overlegplatform van de pastorale verantwoordelijken van de jeugdbewegingen, werken we al een jaar aan die website. Je kan hem een beetje vergelijken met de Koffer waarover ik net sprak. Met die website willen we de begeleiders van kinderen en jongeren concrete handreikingen geven om over armoede op een diepere manier na te denken. De website sluit aan bij het gemeenschappelijk jaarthema van de jeugdbewegingen over armoede.

Hoe gaat die website er uit zien?

De website is opgebouwd rond drie grote luiken. Bewustmaking, anders kijken en inzet. Het eerste luik spreekt voor zich, het tweede luik wil de christelijke en Bijbelse oproep die van het thema armoede uitgaat in de verf zetten. Dat mondt dan uiteindelijk uit in het derde luik, dat van de inzet of de caritas. Elk van deze luiken biedt concrete tips, werkvormen, verhalen... die kunnen gebruikt worden om het thema in de plaatselijke afdelingen bespreekbaar en ook vooral doenbaar te maken. We hebben getracht om er voor 'elk wat wils' in te steken, gaande van rustige bezinningen tot actieve en creatieve werkvormen en concrete suggesties om zich in te zetten voor armen of hoe je met armoede in je eigen beweging kan omgaan. Met onder andere de applicatie naar facebook en youtube willen we van de website een interactief gebeuren maken.

Vanaf wanneer en waar kunnen we de website bezoeken?

Rond 25 augustus zal de website on-line gaan. Dan is er ook de lancering van het gemeenschappelijk jaarthema van de jeugdbewegingen. We hopen dat we met onze website ons steentje kunnen bijdragen en jongeren kunnen warm maken voor armoede. Surf dus aan het einde van de vakantie naar www.warmvoorarm.be.

